

Sankt Petri kyrka Malmö

55.6069, 13.0036

På platsen stod tidigare en mindre tegelkyrka, omtalad första gången i mitten av 1200-talet, och troligen helgad åt Sankt Nikolaus, sjöfararnas helgon.

Sankt Petri kyrka är Malmös allra äldst bevarade byggnad, och är från början av 1300-talet, byggd i vad som brukar kallas baltisk tegelgotisk stil, förmodligen med Sankta Maria kyrka i Lübeck som förebild. Kaniken Nils Bunkeflo var troligen kyrkans första präst, och han nämner i sitt testamente som är daterat till 1346, Sankt Petri som sin sockenkyrka.

Kyrkan har dock förändrats genom seklerna.

Det fanns ursprungligen en tornliknande byggnad ovanför västra delen av mittskeppet, men detta torn rasade år 1420 när västgaveln brast. Även det kraftiga torn som sedan byggdes väster om kyrkans gavel rasade efter bara något tjugotal år. Byggmästaren utpekades och brännmärktes i stadens äldsta krönikerbok för att byggt tornet fel. Tornet återuppbyggdes under senare delen av 1400-talet.

Spiran som pryder tornet idag tillkom 1890 och ersatte då en tornhuv från 1770-talet.

Den 15 meter höga altaruppsatsen från början av 1600-talet är den största i trä i Norra Europa, och är skapad av bildhuggarna Statius Otto, Jacob Kremberg och snikarmästaren Henrik Köning, emedan tavlorna är målade av Peiter Hartman. För sitt arbete skulle Hartman enligt avtal med magistrater få 750 daler, vilket var nästan lika mycket som som allt övrigt arbete med altaret hade kostat. Summan var hög och motsvarade värdet av en större gård, men Harman blev inte rik på arbetet, eftersom han fick avlöna ett antal gesäller och lärlingar som också skulle hållas med mat och dryck. Han stod också för all materialkostnad, som exempelvis mängder med bladguld. Arbetslaget jobbade nästan två år med stofferingen av altartavlan, som kunde invigas Mikaeldagen 1611.

Predikstolen i sandsten är från slutet av 1500-talet, skapad av Daniel Tommisen som var den förste inhemske renässanskonstnären i Skåne, och har en ovanligt detalj. Överst på baldakinen i tre våningar står Gud som styr över universum med spira och riksäpple i händerna. Att avbilda Gud som en skulptur är rätt ovanligt.

Nu använder man ett altare och en ambo av trä formgivna av Anna Sandberg som kom på plats 2017.

Sankta Annas kapell är den enda platsen i kyrkan som har färgade glasmålningar, utförda i mitten av 1930-talet av Hugo Gehlin.

I de båda södra fönstren dominerar mittfigurer av apostlarna; Petrus med nycklar i handen och Paulus med svärdet. Runt den centrala bilden finns deras historia framställd i kronologisk följd, från vänstra nederkanten till bilden under deras fötter som visar sättet på vilket de dog martyrdöden. Mariafönstret ovanför altaret visar Marias liv. Annafönstret mittemot avbildar Anna med Maria och Jesus omgivna av gammaltestamentliga profeter.

Mariastatyn i Mariakapellet är tillverkad 1995 av konstnären Mårten Hultenberg, som hade en staty från 1300-talet som förlaga. den tronande madonnan från Östra Tommarp, som nu finns på Historiska Museet i Lund. Från början ställdes statyn på en vit piedestal. Efterhand började kyrkbesökare lämna blommor och handskrivna böner till Maria.

Malmö och Sankt Petrikyrkan var något av ett centrum för reformationen i Danmark och Skåne på 1500-talet.

I Malmö utgavs bland annat 1528 "Malmömässan", den första lutherska gudstjänstordningen samt en dansk-luthersk psalmbok

Reformationsarbetet leddes av Claus Mortensen som var präst i Sankt Petri, och han såg också till att alla katolska prydnader togs bort, och att väggar och valv vitkalkades.

I den nordvästra delen av kyrkan finns det så kallade Krämärkapellet som dock har vackra målningar från slutet av 1400-talet bevarade. Krämärkapellet var köpmännens eget kapell, och att målningarna finns kvar är en ren slump, för på 1850-talet avlägsnade man inte bara all gammal puts, utan även alla gamla målningar i kyrkan, undantaget i krämärkapellet – som var avskild från kyrkan och tjänade som spruthus åt brandkåren! När kapellet återförenades med kyrkan i början av 1900-talet tog man fram de ursprungliga målningarna, som räknas som några av de märkligaste senmedeltida kalkmålningarna i Norden. Tacka brandkåren för det!

Idag används Krämärkapellet som dopkapell. Dopfunten från 1601 är dekorerad med sex reliefscener som alla har

anknytning till dopet. Silverskålen är hamrad ur ett enda stycke och är ett arbete från 1919.

I Sankt Petri kyrka finns en mängd epitafier. Men det fanns förr ännu fler. När man restaurerade kyrkan vid mitten av 1800-talet under ledning av professorn och domkyrkoarkitekten Carl Georg Brunius lät han bränna upp alla äldre träinredningar och många av epitafierna av trä. De flesta av kyrkans bevarade epitafier är från 1600-talet och är alla bekostade av rika borgare vilka fått sina gravar inne i kyrkan.

I koret på södra pelaren finns ett epitafium i form av ett hopfällbart skåp. Det var borgmästare David Patersen som lät sätta upp det över sina föräldrar och syskon på sin guldbrylllopsdag 1617.

I kyrkan finns också ett stort antal gravstenar från 1600-talet och 1700-talet. Hela kyrkgolvet var fram till mitten av 1800-talet täckt av gravstenar från medeltiden och framåt, men de flesta av dessa togs då upp, slogs sönder och forslades bort.

I kyrkans sakristia finns en boksamling, "Dringenbergiska liberiet" med böcker som går tillbaka till 1500-talet. När Linne besökte Sankt Petri år 1749 fanns boksamlingen i ett speciellt kapell öster om koret. Böckerna var då länkade med järnkedjor till gamla "munkestolar".

Orgelfasaden är ett sengustavianskt verk från 1700-talets slut. En ritning av orgelfasaden som godkändes av kung Gustav III finns inom glas och ram uppe på orgelläktaren. Dagens orgel som har cirka 5 500 pipor och 74 register, invigdes 1951 och är byggd av den danska firman Marcussen og Søn i Åbenrå i södra Danmark

Sankt Petris orgel från slutet av 1400-talet finns numera på Malmö museum.

Källor:

Webb: Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister.

Bok: "990 kyrkor från Skåne i söder till Lappland i norr". Beatrice och Gösta Glase. ISBN 91-7988-142-4

Bok: "Kyrkor i Skåne - en kulturhistoria". Siegrun Fernlund 1980. ISBN 91-85330-26-4

Pdf: "Sankt Petri kyrka - kulturhistoriak karaktärisering och bedömning". Lunds stift/jais arkitekter Kristina Simonsson 2017.